

УДК 330.322: 911.375

Т. А. МЕЛІХОВА

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕЛИКИХ МІСТ

У статті проводиться аналіз інвестиційної діяльності великих міст як економічних центрів регіонального розвитку, шляхом розгляду нормативно-правової бази та інституцій, які сприяють здійсненню інвестиційної діяльності у даній групі міст.

In the article is analyzed the investment activity of large cities as economic centers of regional development by reviewing the legal framework and institutions that contribute to the implementation of investment activity in this group of cities.

Ключові слова: місто, інвестиційна діяльність, інвестиції, розвиток, конкурентоспроможність.

Економічне зростання є однією з головних макроекономічних цілей будь-якої країни, досягнення якої зумовлене необхідністю випереджаючого зростання національного доходу в порівнянні із зростанням чисельності населення для підвищення рівня життя в країні. Основна проблема теорії економічного зростання полягає в тому, яким чином можна збільшити обсяг виробничих потужностей або досягти збільшення потенційного рівня ВВП. Відповідно проблемою багатьох міст України є недостатність джерел економічного зростання в сучасних умовах.

Покращити ситуацію можна шляхом залучення інвестицій. «Найяскравішим індикатором досягнутих успіхів у реформуванні економіки та створенні конкурентного середовища є обсяги прямих іноземних інвестицій»[3, с.87]. Дані інвестиції сприяють: доступу до нових технологій виробництва та ведення бізнесу, набуттю управлінського досвіду, розширенню внутрішнього ринку та його диверсифікації, підвищенні рівня зайнятості та кваліфікації трудових ресурсів, зростанні загального фактора

©Меліхова Т. А. – к.геогр.н., доцент Національного університету водного господарства і природокористування

продуктивності, розширенні торговельних зв'язків та доступу до зовнішніх ринків тощо. Оскільки економічними центрами будь-якої країни є великі міста, актуальним питанням в сучасних умовах є створення сприятливого інвестиційного клімату в українських містах, які просторово даєкі від політичних конфліктів нашої країни. Так як місто відкрита система, то його внутрішній інвестиційний клімат звичайно залежить від інвестиційного клімату в державі. Інвестиційний клімат є сукупністю політичних, економічних, юридичних, соціальних та інших чинників, які визначають, у підсумку, ступінь ризику капіталовкладень і можливостей їх ефективного використання[2]. Проте, в умовах децентралізації влади і розширення повноважень місцевих органів самоуправління, створюються умови для зміцнення сприятливого інвестиційного клімату великих міст. Загальновідомо, що до основних чинників, що формують інвестиційний клімат держави, регіону, належать: економічні, політично-правові, соціальні, інвестиційна інфраструктура та географічне розташування. Задля зміцнення інвестиційних позицій великих міст в державі повинен бути дієвим організаційно-правовий механізм. Адже держава має забезпечити вільний доступ економічних суб'єктів до інвестиційних ресурсів та умов інвестування, а дані суб'єкти мають їх ефективно використовувати у виробництві та інших видах діяльності, зміцнюючи власні конкурентні позиції на національному та міжнародному ринках і покращуючи рівень життя населення. Крім того, держава повинна «встановити пріоритети в забезпеченні умов вкладання капіталу на різних рівнях господарювання та розробити механізм його реалізації..., встановити критерії, за якими можливо контролювати діяльність суб'єктів, що беруть участь у налагодженні процесу інвестиційної діяльності» [4, С.19-20].

Відповідно метою роботи є аналіз організаційно-правових засад інвестиційної діяльності у великих містах.

Правовою основою стимулювання інвестиційної діяльності в Україні та її містах є: Конституція України, закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про захист іноземних інвестицій на Україні», «Про режим іноземного інвестування», «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць»,

«Про інститути спільного інвестування» та інші нормативно-правові акти.

Зокрема, захист інвестицій, прибутків, законних прав та інтересів іноземних інвесторів на території України регулюється Законом України «Про захист іноземних інвестицій на Україні». В даному законі визначено правовий режим діяльності іноземних інвесторів та гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності на території України. Особливості режиму іноземного інвестування на території України, а саме питання державних гарантій захисту іноземних інвестицій, державної реєстрації та контролю за здійсненням інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розгляду спорів тощо, регулює Закон України «Про режим іноземного інвестування».

Загалом бачимо сформовану законодавчу базу інвестування, яка потребує лише адаптації до вимог ЄС та в якій бажано приділити увагу урбанізаційним поселенням, що формують і розвивають агломеративні утворення та економічно зміцнюють розвиток регіонів, країни загалом. Як зазначає Г. Підгрушний дані міста є багатофункціональними центрами і характеризуються високим та дуже високим рівнем інвестиційної активності та сильно диверсифікованою структурою інвестиційної діяльності [5].

Організаційна структура охоплює державні відомства і установи, що регулюють інвестиційну діяльність на території країни; об'єкти, що потребують інвестицій, і суб'єкти, які готові вкладати кошти в прибуткові та законодавчо захищені проекти. Центральним органом виконавчої влади, що регулює інвестиційну діяльність на території України є Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України (Держінвестпроект України). Агентство працює на проектній основі, тобто в основі реалістичність, визначений термін реалізації, та чіткі показники впливу на економіку України. Агентство реалізує проекти за кошти приватних інвесторів, координує діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади, державних підприємств, установ та організацій щодо реалізації та впровадження національних проектів. Діяльність агентства координується Кабінетом Міністрів України. З метою покращання інвестиційного клімату в країні Держінвестпроект України забезпечує:

- реалізацію державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління Національними проектами – стратегічно важливими проектами, що забезпечують технологічне оновлення та розвиток базових галузей реального сектору економіки України;

- відповідальність за реалізацію Інвестиційної реформи в Україні, яка покликана: радикально змінити процедури адміністрування державних видатків розвитку; використовувати обмежений ресурс держави, як засіб для партнерства з приватним капіталом; створити необхідну інфраструктуру для залучення інвестицій; створити умови для радикального збільшення притоку інвестицій.

Агентство має досить розгалужену структуру: департаменти, регіональні підрозділи тощо. Виділеним підрозділом в даному агентстві є InvestUkraine, місія якого полягає в максимальному сприянні інвесторам у реалізації їх інвестиційних планів через надання всебічної підтримки та спеціалізованих сервісних послуг через:

- спрощену систему взаємодії між інвестором та органами державної і місцевої влади у форматі єдиного інвестиційного вікна;

- державний механізм для персонального супроводу інвестора, надання інформаційної та юридичної підтримки, високоякісних консалтингових та інтеграційних послуг для стратегічних інвесторів, які планують інвестувати в економіку України;

- найпростіший та найкоротший шлях від бізнес-плану до діючого бізнесу, яким може скористатись інвестор.

В рамках проектів агенства реалізуються проекти, безпосередньо пов'язані з розвитком великих міст, – Місто майбутнього і Чисте місто. Проте цього не достатньо для сучасних умов розвитку країни. В умовах децентралізації та посилення ролі міських агломерацій, глобальних міст, в структурі даного агенства повинен бути створений відділ при Департаменті інвестиційної політики та регіонального розвитку або безпосередньо департамент, який займався б розвитком міських агломерацій на території України. Адже нині дане питання досить слабо розкрито. Зрозуміло, що іноді агломерація формується в межах регіону або на межі двох і більше регіонів. Відповідно департамент регіонального розвитку не охоплює все коло питань, які пов'язані з

агломеративним розвитком і, як наслідок, – нерівномірність розвитку агломерацій на території України. Нині загалом спостерігається розвиток Київської, Харківської, Дніпропетровської та Львівської агломерацій. Для країни з чисельністю населення понад 45 млн. осіб і кількістю міст (з чисельністю понад 100 тисяч) 45 – це досить малий показник.

Регіональні центри з інвестицій та розвитку утворені з метою розбудови регіональної інвестиційної інфраструктури, активізації інвестиційної діяльності в регіоні, сприянню розвитку і формуванню конкурентоспроможної економіки регіону. До основних завдань таких центрів належать:

- участь у забезпеченні реалізації складових національних проектів на території регіону;
- організація надання суб'єктам інвестиційної діяльності послуг, пов'язаних з підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»;
- інформаційно-ресурсне забезпечення інвестиційного розвитку регіону;
- участь у підготовці та здійсненні заходів щодо формування інвестиційної привабливості території.

Регіональні центри з інвестицій та розвитку співпрацюють з обласними держадміністраціями та міськими виконавчими комітетами. Наслідком даної співпраці є інвестиційні плани та програми розвитку великих міст. На сайтах багатьох міських адміністрацій створені сторінки для інвесторів. На даних сторінках розміщується інформація про місто, анкети інвестиційних проектів, інвестиційної політики міського виконавчого комітету, звіти з інвестиційної діяльності за попередні періоди тощо. Проте міський виконавчий комітет на свій розсуд формує дану сторінку, що ускладнює пошук інформації та формування уяви про інвестиційний клімат у тому чи іншому місці. Крім того, розрізнена інформація ускладнює порівняльний аналіз щодо інвестиційної привабливості того чи іншого міста. Сказане, спонукає до думки про слабкі інвестиційні позиції деяких міст країни та сприятливість інвестиційного клімату в даних містах для зовнішніх інвесторів.

Нині прийнята Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року від 6 серпня 2014 р. № 385. Згідно даної стратегії майже 50 % усіх прямих іноземних інвестицій

акумується в м. Києві та спостерігається нерівномірність розвитку територій, зростання міжрегіональних соціально-економічних диспропорцій, значна диференціація розвитку районів та міст, у частині яких (більш як 30 відсотків) тривалий час спостерігається одночасне зниження рівня економічної активності та зменшення чисельності населення[1]. Крім того, зростає роль обласних центрів у загальноекономічному розвитку та вплив їх на характер подальшої територіальної диференціації соціально-економічного становища в країні (динаміка економічного зростання у великих міських агломераціях пришвидшить міграційний рух із сільських населених пунктів та малих міст з обмеженим потенціалом розвитку). Стратегія спрямована на підвищення конкурентоспроможності регіонів, формуванню «точок зростання» та одночасно забезпечення соціально-економічної єдності і рівномірності розвитку регіонів з метою створення рівних умов для розвитку людини. Важливу роль у реалізації даної стратегії, бажано ми того чи ні, повинні відіграти великі міста. Адже великі міста, міські агломерації – центри розвитку національної економіки і країни загалом. Як зазначається в концепції: «заходи, спрямовані на концентрацію ресурсів на певних територіях, слід здійснювати разом із заходами, спрямованими на підвищення ролі “точок зростання” на прилеглих до них територіях, для поширення на більшу територію позитивного впливу таких заходів» [1]. Штучно усунути диспропорції регіонального розвитку, так як і розвитку агломерації, фактично неможливо. Нині європейські країни витрачають 81,5 % зведеного бюджету ЄС для усунення диспропорцій регіонального розвитку і лише 15 % на підвищення конкурентоспроможності регіону. Лише цілеспрямована та взаємоузгоджена політика держави та органів місцевого самоврядування, яка забезпечує рівні можливості провадження економічної діяльності для населення та бізнесу, здатна сформувати умови для вирівнювання диспропорцій розвитку територій (регіону, країни загалом).

Серед пріоритетних завдань даної стратегії є підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу, забезпечення розвитку людських ресурсів. Підвищення рівня конкурентоспроможності території внаслідок

більш ефективного використання внутрішніх факторів розвитку регіонів здійснюватиметься шляхом підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів, а саме:

- удосконалення регіональної інвестиційно-інноваційної інфраструктури;

- формування сприятливого інвестиційного клімату, позитивного інвестиційного іміджу та просування на зовнішній ринок інвестиційних можливостей регіонів України;

- створення системи моніторингу стану реалізації інвестиційних проектів, у тому числі в рамках державно-приватного партнерства, та здійснення контролю за їх реалізацією;

- забезпечення створення системи підготовки фахівців з питань управління інвестиційними проектами, у тому числі в рамках державно-приватного партнерства;

- створення умов для розвитку міжрегіональної та міжнародної кооперації з реалізації інвестиційних проектів, у тому числі в рамках державно-приватного партнерства;

- удосконалення механізму банківського кредитування проектів регіонального розвитку – іпотечного кредитування, відкриття кредитних ліній, надання пільгових середньострокових та довгострокових кредитів, створення в регіонах ринку цінних паперів, розміщення облігацій місцевих позик та реалізація за рахунок залучених коштів проектів регіонального розвитку.

Регіони країни відчувають значну нестачу інвестиційного ресурсу для розвитку. Оскільки обсяги іноземних інвестицій, які вкладаються в економіку країни, є незначними. Дані ресурси переважно концентруються у великих містах, які за умови комплексного підходу до розбудови інфраструктури – транспортної, телекомунікаційної, освітньої, наукової, підприємницької та інвестиційної, а також створення сприятливого середовища для життя, можуть активізувати економічний розвиток держави.

Таким чином, незважаючи на те, що пріоритетна роль в інвестуванні відводиться великим містам, які можуть активізувати економічний розвиток держави, серед пріоритетних завдань акцент робиться на зміцненні конкурентоспроможності регіонів, створенні інституцій, які б регулювали інвестиційну діяльність великих міст.

Бібліографія

1. **Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року** від 6 серпня 2014 р. № 385.
2. **Інвестування української економіки**: Монографія / За ред. А. І. Сухорукова – Київ : НІПМЕ, ЗАТ «ВІПОЛ», 2005. – 440 с.
3. Крючкова І.В. **Структурні чинники розвитку економіки України**. Монографія // І. В. Крючкова. – Київ : Наукова думка, 2004. – 105 с.
4. Михненко А. М. **Формування інвестиційного потенціалу суспільного розвитку**: навч.-метод. матеріали / уклад. : А. М. Михненко, В. Ф. Мартиненко. – К. : НАДУ, 2011. – 44 с.
5. Підгрушний Г. **Вплив інвестиційних чинників на соціально-економічний розвиток міст різних функціонально-господарських типів** / Г. Підгрушний, Ю. Качаєв // Досвід та перспективи розвитку міст України. – 2009. – Випуск 16. – С. 79–86.

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В. І.

УДК 339.9:338.24.021.8

Н. В. ПАВЛІХА
І. В. КИЦЮК

**ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

У статті розглянуто сучасні тенденції, проблеми та перспективи інтеграції України у європейський простір. Особливу увагу приділено економічній складовій євроінтеграції. Зазначається, що інтеграція України до ЄС забезпечить входження до найбільш потужного у світі регіонального об'єднання, яке істотно впливає на загальну динаміку, структурні зрушення, рівень технологій і формат регулювання світової економіки.

© Павліха Н. В. – д.е.н., професор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

© Кицюк І. В. – к.е.н., доцент Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки